

**ÇOCUK HAKLARI KOMİTESİNİN TÜRKİYE’NİN BM ÇOCUK HAKLARI
SÖZLEŞMESİNE EK ÇOCUK SATIŞI, ÇOCUK FAHİŞELİĞİ VE ÇOCUK
PORNOGRAFİSİ EK PROTOKOLÜNE İLİŞKİN İLK DÖNEMSEL RAPORUNA
YÖNELİK NİHAİ GÖZLEMLERİ**

1. Komite, Türkiye’nin ilk dönemsel raporunu (CRC/C/OPSC/TUR/1) 17 Mayıs 2006 tarihinde 1129. oturumunda ele almış ve izleyen maddelerde sunulan nihai gözlemlerini, 2 Haziran 2006 tarihinde 1157. oturumunda kabul etmiştir.

A. Giriş

2. Komite, taraf devletin ilk dönemsel raporunu ve yazılı cevaplarını sunmuş olmasını memnuniyetle karşılamıştır. Komite, heyetle yaptığı açık ve yapıcı görüşmeyi takdir etmiştir.

3. Komite taraf devlete, bu nihai gözlemlerinin, taraf devletin ilk dönemsel raporuna ilişkin olarak 8 Haziran 2001’de kabul ettiği önceki nihai gözlemleriyle (CRC/C/15/Add.152) bağlantılı olarak yorumlanması gerektiğini hatırlatmaktadır.

B. Olumlu Unsurlar

4. Komite,

1. 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren, 5237 sayılı Ceza Kanununa ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununa yönelik değişiklikleri;
2. 3 Temmuz 2005 tarihinde yürürlüğe giren Çocuk Koruma Kanunu ile, korunmaya muhtaç çocuklara ilişkin usul ve ilkelere uluslararası standartların dahil edilmesinin amaçlanmasını;
3. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’nun (SHÇEK), Çocuk Hakları Sözleşmesi ile Ek Protokolünün hüküm ve ilkelerinin denetlenmesinden ve uygulanmasından sorumlu koordinatör olarak belirlenmesini;
4. İnsan Ticaretiyle Mücadele Ulusal Görev Gücü’nün oluşturulmasını ve 2003’de Ulusal Eylem Planının kabul edilmesini;
5. Anayasa’da yapılan, Ek Protokolün iç hukukta doğrudan uygulanmasını sağlayan değişiklikleri;
6. Taraf devletin, Ek Protokolde düzenlenen konuların bilinirliğini arttırmak için üstlendiği eğitim faaliyetlerini takdirle not etmiştir.

C. Başlıca Kaygı Alanları ve Tavsiyeler

C.1. Genel Uygulama Önlemleri

Protokolün Uygulanmasının Eşgüdümü ve Denetimi

5.SHÇEK’in, Ek Protokol hükümlerinin ve ilkelerinin denetlenmesinden ve uygulanmasından sorumlu koordinatör kurum olması not edilmekle birlikte, Komite, üstlenilen eşgüdüm ve denetim faaliyetlerinin yetersizliğinden endişe duymaktadır.

6. Komite taraf devleti, Ek Protokolde düzenlenen konuların sistematik ve uyumlu bir tutum çerçevesinde ele alınabilmesi için, eşgüdüm ve denetim faaliyetlerini, merkezi ve yerel düzeyde güçlendirmeye ve bu eşgüdümü strateji ve politika gelişimi için kullanmaya teşvik etmektedir.

Ulusal Eylem Planı ve Bütçe

7. Komite, İnsan Ticaretiyle Mücadele Ulusal Eylem Planını memnuniyetle karşılamakta, ancak bu planın, Ek Protokol'de düzenlenen bütün konuları içermiyor olmasından ve çocuk satışı, fahişeliği ve pornografisine özgü özel bir Eylem Planının olmayışından endişe duymaktadır.

8. Komite taraf devlete, sivil toplum dahil, ilgili ortaklarla danışma ve işbirliği içerisinde, önleme ve rehabilitasyon faaliyetlerini de kapsayacak şekilde Ek Protokol'de düzenlenen bütün konular hakkında bir ulusal eylem planının geliştirilmesine, kabul edilmesine ve uygulanmasına yönelik çabalarını güçlendirmeyi tavsiye etmektedir.

9. Komite, internet kullanımına ilişkin 2005-2015 Ulusal Eylem Planını ve siber suçlara ilişkin kanun tasarısını memnuniyetle karşılamakta, ancak, uygulamaya ve internet üzerinden çocuk pornografisinin dağıtımının önlenmesi amacıyla Planda öngörülen önlemler hakkındaki bilgi eksikliğinden endişe duymaktadır.

10. Komite taraf devlete, gelecek raporunda, internet kullanımına ilişkin Ulusal Eylem Planının uygulanması, özellikle çocuk pornografisinin dağıtımının ve çocuk pornografisine erişimin önlenmesindeki etkisi ve siber suçlara ilişkin kanun tasarısının kabulü ile uygulanmasında kaydedilen ilerlemeler hakkında spesifik bilgi vermesini tavsiye etmektedir.

11. Bütçe tekniği ve kaynak dağıtımı hakkında verilen bilgiler not edilmekle birlikte, Komite, İnsan Ticaretiyle Mücadele Ulusal Eylem Planının uygulanması için doğrudan bütçe tahsis edilmemiş olmasından ve Planın uygulanmasının, farklı devlet kurumlarının bütçelerinden temin edilebilecek mali kaynakların tahsisine bağlı olmasından endişe duymaktadır.

12. Komite, taraf devleti, İnsan Ticaretiyle Mücadele Ulusal Eylem Planına ait, faaliyetlerinin uygulanabilmesi için yeterli bir bütçenin temin edilmesine ve gelecek eylem planlarına da kendilerine ait bir bütçenin tahsis edilmesi için her türlü çabanın gösterilmesine teşvik etmektedir.

Dağıtım ve Eğitim

13. Çok sayıda meslek grubuna yönelik eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesi çabaları not edilmekle birlikte, Komite, Ek Protokol'de düzenlenen konular hakkında, kamunun, devlet görevlilerinin ve güvenlik, sosyal hizmetler, eğitim ve sağlık gibi kamu idaresi sektörlerinin bilinçlendirilmesi çabalarının yetersizliğinden endişe duymaktadır.

14. Komite, bilinçlendirme kampanyalarına ve Ek Protokolün uygulanmasından sorumlu sivil personele yönelik sistematik eğitim programlarının düzenlenebilmesi için, eğitim materyallerinin ve kurslarının geliştirilmesine daha fazla kaynak tahsis edilmesini tavsiye etmektedir. Ayrıca Komite taraf devlete, Ek Protokol hükümlerinin, okul müfredatı yolu da dahil olmak üzere özellikle çocuklara yaygın şekilde öğretilmesini tavsiye etmektedir.

Veri Toplama

15. İnsan kaçakçılığı mağduru çocukların sayısı hakkında yazılı cevaplarda verilen bilgiler takdirle karşılanmakla birlikte, Komite, mevcut durum ve Ek Protokolde düzenlenen konuların pratikte uygulanması hakkındaki bilgi (yaş, cinsiyet ve azınlık grubuna göre dağılımı yapılmış veriler ve ülke genelinde çocuk satışı, fahişeliği ve pornografisinin yaygınlaşması hakkında yapılan araştırmalar çerçevesinde edinilen bilgiler gibi) eksikliğinden endişe duymaktadır.

16. Komite taraf devlete, Ek Protokolde düzenlenen konularda derin araştırmaların üstlenilmesini, yaş, cinsiyet ve azınlık grubuna göre dağılımı yapılmış verilerin sistematik şekilde toplanmasını ve bu verilerin, politika uygulamasının ölçümünde esaslı unsurlar olarak incelenmesini sağlamayı tavsiye etmektedir.

C.2. Çocuk Satışının, Fahişeliğinin ve Pornografisinin Yasaklandırılması

Mevcut ceza kanunları ve düzenlemeler

17. Komite, çocuk satışı, fahişeliği ve pornografisine ilişkin hükümlerin tanınarak Ceza Kanuna dahil edilmiş olmasını ve Ceza Kanununda 2005 yılında yapılan değişikliklerle ayrıca, çocuk satışı, fahişeliği ve pornografisine ilişkin suçlar bakımından daha etkili yaptırımların ve daha yapıcı ağırlaştırılmış hallerin öngörülmesini not etmektedir. Bununla birlikte Komite, ulusal normatif sistemde, özellikle, taraf devlet tarafından da vurgulandığı üzere, internet üzerinden çocuk pornografisi bakımından mevcut olan birtakım boşlukları not etmektedir.

18. Komite taraf devleti, internet suçlarına ilişkin hükümleri güçlendirmek amacıyla, çocuk pornografisine doğrudan atıf yapılacak şekilde, mevcut mevzuatın değiştirilmesini veya spesifik bir mevzuatın kabul edilmesini değerlendirmeye teşvik etmektedir.

19. Komite taraf devletin, 2001 tarihli Siber Suçlara İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi ile 2005 tarihli İnsan Kaçakçılığına Karşı Sözleşmeyi onaylayarak yasal sistemini güçlendirmesinde ısrar etmektedir.

Yeni kanunların uygulanması

20. Komite, Ceza Kanununa ve Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa getirilen değişiklikleri ve böylece, Ek Protokolde düzenlenen suçlara ilişkin yasal çerçevenin güçlendirilmesini not etmektedir. Bu itibarla Komite taraf devletten, gelecek raporunda, yukarıda 17. ve 18. paragraflarda anılan düzenlenmelerin gözden geçirilmesi için alınan önlemler de dahil olmak üzere, güçlendirilmiş mevzuatın uygulanması ve çocuk satışı, fahişeliği ve pornografisi bakımından kullanılması hakkında bir değerlendirme yapmasını talep etmektedir.

C.3 Mağdur çocukların haklarının korunması

Protokolde yasaklanan suçlardan mağdur olan çocukların haklarının ve menfaatlerinin korunması için kabul edilen önlemler

21. Komite, çocuklara yönelik cinsel sömürü vakalarında bildirilen artıştan endişe duymaktadır. Komite ayrıca, ne konu hakkında yararlanılabilir tam bilginin ne de sistematik denetim ya da şikayet mekanizmasının olmayışından ve böylece nedenlerin, temel sebeplerin

kapsamının ve müteakip sorunların ele alınmalarının zorluk arzemesinden endişe duymaktadır.

22. Komite, taraf devletin, Ek Protokol'de düzenlenen bütün meselelerin etkin şekilde ele alınabilmesi için, etkin denetimi ve bağımsız bir şikayet mekanizmasının varlığını sağlayacak bütün gerekli önlemleri almasını tavsiye etmektedir. Şikayetler bakımından, bu tür mekanizmalar, çocuklar tarafından kolaylıkla erişilebilir olmalıdır.

23. Komite, Temmuz 2005'de yürürlüğe giren 5395 sayılı yeni Çocuk Koruma Kanunu ve böylece taraf devletin, cezai usüllere tabi tutulmuş çocukların bağlı olduğu yasal sisteme ilişkin endişelerin ele alınması için gösterdiği çabaları not etmektedir.

24. Komite taraf devleti, yeni Çocuk Koruma Kanununun uygulanmasını sağlayacak bütün gerekli önlemleri almaya ve Ek Protokolde yasaklanan suçlardan mağdur olan çocukların haklarının ve menfaatlerinin, ceza adaleti sürecinin bütün aşamalarında korunmasını sağlamaya teşvik etmektedir. Bu amaçla taraf devlet, Ekonomik ve Sosyal Konseyin 2005/20 sayılı kararıyla kabul edilen "Birleşmiş Milletler Suç Mağduru ve Tanığı Çocuklara İlişkin Konularda Adalet Hakkında Rehber İlkeleri" rehber almalıdır.

25. Komite, Ek Protokol'de yasaklanan suçlardan mağdur olan çocuklar için, çok sayıda muhtelif kişi ve kurumlarca temin edilen hizmetler hakkında ülke raporunda sunulan bilgileri not etmektedir. Bununla birlikte Komite, bu hizmetlerin her zaman sistematik ve ülke genelinin de de olabildiğince geniş şekilde temin edilmiyor olmasından ve Komite için, bu tür hizmetlerden kimin sorumlu olduğunun ve hizmet sunanlara hangi düzenlemelerin yol gösterdiğinin açık olmamasından endişe duymaktadır.

26. Komite taraf devletten, gelecek raporunda, ücretsiz adli yardım, tıbbi ve psikolojik bakım, barınaklara veya geçici konutlara erişim dahil olmak üzere sağlanan hizmetler, bu tür hizmetlerden hangi hükümet kurumunun sorumlu olduğu ve bu konuda hükümet dışı örgütlerle yapılan işbirliğinin modaliteleri hakkında ayrıntılı bilgi sunmasını talep etmektedir.

27. Komite ayrıca taraf devleti, SHÇEK'in yardım hattı hizmetlerinin, marjinalize toplulukların ve kırsal kesimlerin erişimini sağlayabilmek için yaygınlaştırılmasına yönelik yolları aramaya teşvik etmektedir. Bu bağlamda, Komite taraf devleti ayrıca, hükümet dışı örgütler ve telekom hizmetleriyle ortaklık içinde işbirliği yapmaya teşvik etmektedir.

C.4. Çocuk satışının, fahişeliğinin ve pornografisinin önlenmesi

Ek Protokol'de belirtilen suçların önlenmesi için kabul edilen önlemler

28. Komite, çocuk satışı, fahişeliği ve pornografisi meselelerinin kamuda tartışılmıyor olmasından ve bu konulara ilişkin kamu bilincinin halen çok sınırlı olmasından endişe duymaktadır.

29. Komite taraf devleti, sivil toplumla işbirliği içerisinde, kamu genelini Ek Protokolde düzenlenen bütün konular hakkında duyarlılaştırmak için, bilinçlendirme kampanyaları da dahil olmak üzere gerekli tüm önlemleri almaya, özellikle, çocuklara uyarlanmış ve odaklanmış daha fazla önleyici nitelikte önlemleri üstlenmeye ve bu konuda hassas gruplara mensup çocuklara özel bir önem vermeye teşvik etmektedir.

30. İstismar, şiddet ve suistimal gibi durumlarda psikososyal önlemeyi ve korumayı sağlamak amacıyla, Psikososyal Koruma, Önleme ve Müdahale Biriminin ve ülke genelinde bu birimin ekiplerinin oluşturulması ve çocuk işçiliğinin önlenmesi için gerçekleştirilecek eylemleri içeren Hükümet Acil Eylem Planı not edilmekle birlikte, Komite, bu faaliyetlerin etkileri hakkındaki bilgi eksikliğinden endişe duymaktadır.

31. Komite taraf devlete, anılan Birimin ve ekiplerinin faaliyetleri ve hizmetleri, Acil Eylem Planının uygulaması ve özellikle, bu Plan çerçevesinde, çocuk fahişeliğinin ve diğer cinsel sömürü biçimlerinin önlenmesi ve bunlara karşı mücadele amacıyla gerçekleştirilen eylemler hakkında spesifik ve ayrıntılı bilgi sunmasını tavsiye etmektedir.

D. Uluslararası yardım ve işbirliği

Kanunların uygulanması

32. Komite taraf devletin, Çocuk Hakları Sözleşmesinin çeşitli unsurları alanında çalışan muhtelif uluslararası ve bölgesel hükümetlerarası ve hükümet dışı örgütlerle işbirliğini güçlendirme çabalarını not etmektedir. Bununla birlikte Komite, Ek Protokolde düzenlenen suçları oluşturan eylemlerin önlenmesi, bu eylemlerden sorumlu kişilerin araştırılması, soruşturulması, kovuşturulması ve cezalandırılması için yapılan bölgesel ve özellikle iki taraflı düzenlemeler hakkındaki bilgi eksikliğinden endişe duymaktadır.

33. Komite taraf devleti, çocuk satışı, fahişeliği ve pornografisiyle bağlantılı şekilde, bölgesel ve ikili düzeyde, daha fazla adli ve polis işbirliği, eğitim ve bilgilendirme faaliyetleri üstlenmeye ve gelecek raporunda bu konu hakkında daha ayrıntılı bilgi sunmaya teşvik etmektedir.

E. İzleme ve Yaygınlaştırma

İzleme

34. Komite taraf devlete, işbu tavsiyelerin, gerekli değerlendirmenin yapılması ve harekete geçilmesi için, Bakanlar Kuruluna ve Parlamento'ya sunulmaları da dahil olmak üzere, tam olarak uygulanmaları için bütün uygun önlemleri almayı tavsiye etmektedir.

Yaygınlaştırma

35. Komite, Sözleşme ile uygulanmasının ve denetlenmesinin tartışılabilmesi ve bilinirliğinin artırılabilmesi için, taraf devlet tarafından sunulan rapor ile yazılı cevapların ve kabul edilen tavsiyelerin (nihai gözlemlerin), kamu geneli, sivil toplum örgütleri, gençlik grupları, mesleki gruplar ve çocuklar tarafından, internet üzerinden de olmak üzere yaygın şekilde kullanılabilir kılınmasını tavsiye etmektedir.

F. Gelecek Rapor

36. Komite 12/2. madde uyarınca, taraf devletten, Sözleşmenin 44. maddesi çerçevesinde sunacağı Çocuk Hakları Sözleşmesine ilişkin gelecek raporunda, Ek Protokol'ün uygulaması hakkında daha fazla bilgiye yer vermesini talep etmektedir.